

ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

УДК 346.14:340.111.5

Д. Задихайло, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри господарського права Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Модернізація правового господарського порядку в Україні (визначення масштабу проблематики)

Сучасний розвиток транспортних послуг, інформаційно-комунікативних технологій, глобальність проникнення товарів та послуг до будь-якого місцевого ринку, навіть на споживчому рівні беззаперечно свідчить про пришвидшену динаміку суспільно-економічних процесів, активний технологічний розвиток економік не тільки розвинутих, а й цілої низки країн, що розвиваються. Мільйони туристів з останніх, що у стані споживчої лихоманки окуповують торговельні центри європейських столиць, наочно свідчать про те, що країни золотого мільярду поступово оточуються країнами бронзових мільярдів, що інтегрувалися у глобальну економіку і доволі швидко прогресують.

Очевидним є також те, що стан національної економіки України не дозволяє не тільки утримувати рівень, що залишився у спадок від розпаду економіки СРСР, а й за цілою низкою якісних показників демонструє його деградацію. Остання може діагностуватися через втрату цілих галузей промисловості, скорочення оборонно-промислового комплексу, дезінтеграцію системи інноваційно-технологічного забезпечення конкурентоздатності вітчизняної продукції, низьким рівнем впровадження інформаційних технологій тощо. Тобто мова йде про якісні показники функціонування національної економіки, тенденції її розвитку в контексті стратегічної перспективи.

У той же час усі названі процеси на фоні швидкої динаміки розвитку нових індустріальних країн, більшості країн БРІК тощо ще більше поглиблюють усвідомлення неспроможності української економіки забезпечувати сталий якісний та перспективний розвиток суспільства, ефективно вирішення різноманітних суспільних проблем, що існують і прогнозуються.

Особливо слід наголосити на тому, що в системі координат глобальної економіки національне виробництво не належить до групи країн, що перебувають на постіндустріальному етапі власного розвитку та спеціалізуються на створенні нових технологій, організації виробництва та їх інвестиційному забезпеченні, як не належить також і до групи країн, в яких таке виробництво власне розміщується. Отже, місце України в системі глобального розподілу праці все більше визначається її сировинно-добувним та напівфабрикато-виробничим статусом. (Динаміка експорту з України залізної руди та продукції сільського господарства про це яскраво свідчить.)

Важливо підкреслити, що названа деградація структури національної економіки, технологічного рівня продукції, що виробляється, а також відсутність серйозного зростання обсягів внутрішнього ринку відбувається в той період розвитку світової економічної системи, що, незважаючи на кризи, очікує переходу до нового технологічного укладу, створення технологічно нових типів та видів продукції, що мають змінити і структуру споживання, і структуру виробництва, сформувавши нову систему конкурентних переваг, що нададуть відповідним економікам можливості подальшого прискореного розвитку. (Основними об'єктами технологічного впливу нової хвилі Кондратьєва мають стати здоров'я, фізичні та ментальні можливості людини, зростання тривалості життя, нова енергетика, виробництво матеріалів з якісно новими властивостями, оборонно-промисловий комплекс тощо.) Залишаючи за дужками такі соціальні проблеми, як скорочення чисельності населення, масову міграцію громадян України за кордон, поширення небезпечних для життя та здоров'я хвороб, реальне безробіття, майнову незабезпеченість мільйонів громадян, можна зробити висновок, що стан національної економіки потребує термінового і конструктивного втручання з боку не тільки держави, а й суспільства як такого.

Якщо проаналізувати зміст цілої низки державних стратегій, концепцій та програм розвитку економіки, тих чи інших її галузей, то не можна стверджувати, що всі перелічені процеси є невизнаними на державному рівні. Навпаки, фактично кожен із цих документів містить достатньо об'єктивну констатацію фрагментарних, а інколи і системних негараздів, деструктивних обставин, явищ економічної сфери. Утім найтривожнішим є те, що незважаючи на це, а також на тисячі сторінок відповідних концептуальних розробок органів держави щодо виправлення, поліпшення, підтримання розвитку відповідних економічних відносин, інститутів, механізмів, у цілому якісні параметри національної економіки залишаються без змін.

У цьому сенсі слід зазначити, що традиційно управлінський підхід щодо необхідності здійснити вплив держави на економічні процеси з цією чи іншою метою, як правило, полягає в оптимізації елементів саме господарського механізму держави, а точніше — систематики організаційно-господарських відносин. Ця систематика складається із визначеного арсеналу господарсько-правових засобів державного регулювання господарської діяльності, серед яких зазвичай відбираються найбільш ефективні, а також із заходів оптимізації структури суб'єктів організаційно-господарських повноважень і забезпечення їх компетенції відповідно до обраних засобів державного регулювання, що їх передбачено застосувати.

Як уявляється, більш масштабний підхід, що дозволяє впливати на значно ширше коло чинників економічного життя суспільства, визначається категорією правовий господарський порядок, що охоплює не тільки статичну, а й динаміку системи господарських відносин, їх нормативно-правовий аспект і аспект фактичної реалізації. Визначення більш масштабного об'єкта державного та суспільного впливу логічно дозволяє сподіватися на обґрунтованіші його результати. Адже під правовим господарським порядком як системою передусім господарсько-правових відносин пропонується розуміти комплекс, що складається з:

– підсистеми встановлених законодавством та міжнародними зобов'язаннями України правових режимів господарювання, що забезпечують здійснення господарської діяльності та її інвестування як на окремих ринках, в окремих секторах та галузях економіки, так і в масштабі національної економіки як такої;

– підсистеми визначених законодавством України механізмів захисту встановлених правових режимів господарювання, а також протидії тінізації і криміналізації відносин у сфері господарювання;

– підсистеми визначеного законодавством України, механізму формування та реалізації державної економічної політики та окремих її напрямів, через визначення цілей, змісту та засобів модернізації правових режимів господарювання та механізмів їх захисту з метою підвищення конкурентоспроможності національної економіки та національних суб'єктів господарювання.

Разом з тим хронічний характер проблем, що накопичились у сфері економічної життєдіяльності суспільства, може потребувати розширення, зміни навіть цієї масштабної парадигми. У цьому випадку як масштаб, достатній для вирішення проблем модернізації національної економіки, має бути розглянута взята в системно-структурному

контексті саме економічна система суспільства — система відносин суспільного виробництва. Адже в її межах виникає можливість, зокрема, засобами правового регулювання впливати не стільки на практичну виробничу діяльність суб'єктів господарювання, скільки на макроекономічні процеси, якісні характеристики стану та використання факторів виробництва, ефективність їх поєднання в ринковому економічному механізмі, на ступінь резистентності національної економічної системи до викликів глобалізації та загроз сучасного етапу розвитку людства.

Відтак необхідно визнати, що часткові поліпшення систематики функціонування як господарського механізму, так і правового господарського порядку в цілому є обмежено ефективними, адже саме сюди держава традиційно спрямовує власні реформаторські намагання. Об'єктом спрямованого втручання має стати вся економічна система суспільства, включаючи умови відтворення всіх її базових чинників, особливо на її перехідному пострадянському етапі, що відбувся і не завершився, і водночас вимагає здійснення вже нової трансформації, що викликана глобалізацією, інформаційно-комунікативною властивістю сучасних економічних процесів, технологічними імперативами забезпечення конкурентоздатності на глобальних ринках.

У той же час економічна система сировинно-напівфабрикатного типу з окремими оазисами конкурентоздатного машинобудування, що склалась в Україні, містить у собі потужний інерційний механізм власного самозбереження у вигляді комплексу домінантних суспільних інтересів, що зрештою і зводить нанівець окремі реформи, будь то в інвестиційній або інноваційній сфері, у сфері підтримки малого бізнесу або в сільському господарстві, електроенергетиці тощо. Тобто вирішення проблеми ефективності економічного базису суспільства вимагає його дослідження на рівні соціології суспільно-економічних відносин, функціонування економічної системи суспільства як такої.

Слід зазначити, що в економічній літературі до економічної системи суспільства зазвичай відносять продуктивні сили, виробничі економічні відносини і власне механізм господарювання. Практично всі елементи економічної системи отримали певне правове забезпечення та врегулювання як відповідні соціально-економічні правовідносини. Такі фіксація та регулювання здійснюються як на конституційно-правовому, так і на галузевих рівнях, включаючи передусім господарсько-правовий. У той же час масштаб функціонування економічної системи передбачає з'ясування цілої низки характеристик

суспільно-економічних процесів, які часто виходячи за межі предмета правового регулювання, вельми сутнісно впливають на її власність та кінцеву ефективність.

По-перше, важко уявити собі економічну систему, в якій один із ключових чинників її виробничих відносин, а саме відносини приватної власності на економічні активи, що утворились у процесі приватизації, є врегульованими законодавчо, але не отримали адекватного суспільного визнання. Адже оскільки сам процес, зокрема великої приватизації, відбувся всупереч будь-яким суспільно прийнятим уявленням про соціальну справедливість, тому і її результати не сприймаються як правові на суспільно-психологічному рівні. Отже, незважаючи на законодавче закріплення відносин власності або набутих корпоративних прав на приватизовані економічні активи, в цілому визнання права приватної власності як суспільно узгодженого феномену вимагає, як уявляється, здійснення такими власниками окремих суспільно зрозумілих і прийнятих заходів щодо їх легітимації. Звичайно, що в принциповому плані може виникати революційне за характером питання щодо перегляду результатів приватизації як суспільно і економічно невиправданого заходу політики держави та про створення нового механізму приватизації, але вже відповідно націоналізованих та реприватизованих цілісних майнових комплексів. Революційним цей захід є з багатьох причин і, зокрема, з огляду на проблематичність юридичного визнання процедур та результатів приватизації саме незаконними. Очевидно також, що в суспільстві не існує відповідної енергетики щодо такого революційного зигзагу історії. Відтак найкращою формою такої суспільної легітимації мало б бути перш за все забезпечення високої ефективності функціонування названих приватизованих активів, їх подальшого якісного розвитку шляхом реінвестування прибутків поряд із збереженням зайнятості за умови додержання передових соціальних гарантій та активної громадянської позиції їх власників. До суспільної легітимації мали б бути віднесені вияви суспільно-корпоративної відповідальності, наприклад у формі участі у вирішенні реальних соціальних проблем у сфері охорони здоров'я, освіти, науки, охорони довкілля тощо. Вони не можуть бути імітовані шляхом організації концертів, або періодичних дискусійних клубів за участю державних діячів у відставці. Придбання же вражаючої за вартістю надпрестижної житлової нерухомості за кордоном для власних споживчих потреб перекреслює і ті декоративні заходи, що зазвичай здійснюються у цьому напрямі.

Слід зазначити, що сама правова природа відносин власності як абсолютних правовідносин, де власнику щодо визнання його прав на майно протистоїть невизначена кількість інших суб'єктів права, для ефективного і стабільного функціонування цього інституту ринкової економіки як раз необхідна психологічна атмосфера суспільного визнання правомірності саме такої конфігурації розподілу активів. У той же час не можна не зазначити, що такого визнання не існує і всередині зазначеного класу приватних власників або носіїв корпоративних прав. Адже в протилежному випадку ми б не стикалися з феноменом перерозподілу власності, у тому числі й шляхом численних рейдерських захоплень у процесі концентрації активів тощо. Таким чином, якщо розглядати приватних власників приватизованих економічних активів як окрему соціальну групу, то слід констатувати відсутність у ній самій «класової солідарності» щодо визнання взаємних прав на результати приватизації. Можливо їм видніше, але чого можна очікувати в такому випадку від решти суспільства. Додамо до цього традицію «вахтового володіння активами», зокрема у сфері газовидобування, де власники підприємств галузі періодично змінюються із зміною політичного керівництва держави в результаті чергових виборів та внаслідок адресного розподілу відповідних ліцензій.

Тим більше виникає питання щодо легітимності економічної влади, що її набувають олігархічні утворення. Так, Державна податкова служба України виділила 16 фінансово-промислових груп, що сумарно складаються з 4654 окремих суб'єктів господарювання — підприємств. (У даному випадку поняття «фінансово-промислові групи» має політологічний зміст, а не юридичний). Так, найпотужнішими є фінансово-промислова група «Приват» — 1089 підприємств, «СКМ» — 809 підприємств, «Укрпромінвест» — 348, «ІСД» — 342, «Фінанси і кредит» — 314; агрохолдінг «Авангард» — 304; «Інтерпайп» — 242 тощо¹. Враховуючи, що до цього переліку ввійшли далеко не всі фінансово-промислові групи, що діють лише в легальному секторі економіки, а також те, що одні ФПГ утворені як вертикально-інтегровані системи з єдиним центром — холдинговою компанією, а інші, зокрема, «Приват», «Фінанси та кредит» тощо, мають структуру взаємозалежності, що не дозволяє юридично встановити залежність, асоційованість підприємств корпоративного типу, необхідно визнати, що всі ці та багато інших груп є формами надзвичайної концентрації економічної влади в національній економічній системі, відповідно до якої фактично не існує правових

¹ Олигархат «Бізнес». – 2012. – 16 янв. (№ 1–2). – С. 45.

засобів її правової кваліфікації та суспільно-правової оцінки. Слід зазначити, що в цілому процес концентрації капіталу є об'єктивним результатом глобалізації і об'єктивною вимогою конкурентоздатності в міжнародній конкурентній боротьбі щодо можливостей бути її учасниками в технологічному, ресурсному та інших аспектах. Тому сам по собі процес концентрації капіталу з боку національних суб'єктів господарювання має стати об'єктом державної економічної політики, в позитивному сенсі мова має йти про суспільно прийнятні форми концентрації та правову визначеність їх критеріїв, що є завданням законодавства України про економічну конкуренцію та справою Антимонопольного комітету України. (Слід зазначити, що питання перегляду критеріїв видачі дозволів щодо концентрації суб'єктів господарювання дійсно вимагають перегляду в бік підвищення вартісних показників.) Інша справа — такий тип концентрації капіталу, що з набуттям визначених якісних властивостей створює загрози не стільки монополізації окремих ринків товарів та послуг, скільки за параметрами набутої економічної влади загрожує суспільству конвертацією останньої у владу політичну. У цьому випадку необхідно говорити про перехід кількісних властивостей суб'єкта концентрації капіталу в економічній сфері у якість квазісуб'єкта вже політичних відносин.

Особливу проблему для правової політики держави становить і така форма концентрації активів, за якої відбувається їх об'єднання в єдину керовану і контрольовану з одного центру структуру, що утворює замкнений на виробництві кінцевого експортного продукту цілісний і відносно автономний сегмент національної економіки. Певною мірою мова йде про загрозу дезінтеграції національної економіки на окремі сегменти. У разі продажу прав на організовані таким чином активи іноземним ТНК існує загроза перетворення національної економіки на певну сукупність колоніальних за характером економічних анклавів. За такою схемою відбувається монополізація цілих галузей та сфер виробництва товарів та послуг, зокрема, в металургійному, хімічному комплексах, тепловій електроенергетиці, в цивільній авіації, нафтопереробці тощо. Так, холдинг «СКМ» об'єднує підприємства з видобування вугілля, коксохімічні підприємства, гірничо-збагачувальні комбінати, металургійні заводи, теплові генеруючі компанії тощо. Приватизація Укрзалізниці або окремих залізниць та відповідно цілої низки морських портів, питання щодо якої перейшло у площину законопроектної реальності, у найближчому майбутньому може призвести до створення не просто вертикально-інтегрованої системи

суб'єктів господарювання, а гігантського технологічно автономного від решти національної економіки, орієнтованого на експорт транснаціонального її сегменту. Відтак маємо справу з якісно особливою за потужністю економічною владою, групою не просто суб'єктів господарювання, а консолідованим суб'єктом суспільно-економічних і фактично — суспільно-політичних відносин в Україні.

У цьому випадку слід формувати особливу систему правового регулювання відповідних відносин. Принцип юридичної рівності суб'єктів господарювання за участю консолідованих суб'єктів таких масштабів набуває значення фарсу. Таким чином, приватизація державної власності на виробничі активи в Україні призвела до створення асоційованих холдингових угруповань, особливих за своїм соціально-економічним, а значною мірою і соціально-політичним значенням. У той же час законодавче регулювання господарських відносин залишає цей аспект функціонування економічної системи без уваги. У цьому питанні слід констатувати не тільки відсутність формул правової кваліфікації такого типу концентрації економічної влади та встановлення спеціального правового режиму функціонування відповідної системи суб'єктів господарювання, що керуються спільною економічною політикою засновників, але необхідно визнати існування численних прогалин у господарському законодавстві щодо асоційованих підприємств, представлених різноманітними корпоративно-правовими формами залежності. (Слід зазначити, що норми ст. 126 Господарського кодексу України щодо асоційованих підприємств хоч і набули розвитку останніми роками, але є абсолютно недостатніми за ступенем деталізації регулювання і врахування його специфіки.) Таким чином, мова йде не тільки про необхідність правової оцінки фактів монополізації окремими ФПГ цілих галузей виробництва, а й про правову оцінку та законодавче врегулювання відносин створення та функціонування якісно нових автономних вертикально-інтегрованих кластерів.

Наступною ланкою економічної системи слід визнати власне самих підприємців як рушійну силу ринкових економічних процесів. Залишаючи поза дужками правову диференціацію суб'єктів господарювання на фізичних та юридичних осіб, унітарні та корпоративні підприємства, розподіл управлінських функцій між носіями корпоративних прав та менеджментом корпоративних підприємств, що представлений виконавчими органами, на соціологічному рівні слід визнати, що практичне прийняття рішень щодо діяльності суб'єкта господарювання завжди персоніфіковане. Фактично такі рішення

можуть виходити від мажоритарних акціонерів, голів правління акціонерних товариств або директорів в інших організаційно-правових формах суб'єктів господарювання. Мова йде про окрему соціальну групу осіб, що виконують надзвичайно важливі функції. Зрозуміло, що функціонування економічної системи суспільства за будь-якого господарського механізму буде визначатися якісним складом цього можливо найважливішого елемента системи. Втім у публіцистичній літературі часто лунають тези щодо варіанта розбудови капіталізму без власне самих капіталістів, який має місце саме на пострадянському економічному просторі. І це не дивно, адже бізнесовий клас в Україні за своїм складом рекрутував до себе як номенклатурних працівників органів державної влади та КППС, директорський корпус державних підприємств, а також керівників виробництв тіншової економіки та разом з ними представників організованої злочинності, які сукупно заповнили і інвестиційний вакуум, і вакуум економічної активності, що утворився у відомий період нашої історії. За винятком цілого ряду дійсно яскравих випадків успішної діяльності високотехнологічних підприємств типу «Мотор-Січ» та їх неординарного керівництва, у цілому слід зазначити, що «університети» бюрократичної машини та кримінального середовища за типами реакцій на комерційні ризики, конкуренцію, необхідність шукати оптимальні конфігурації економічних інтересів, завдання вирощування людського капіталу, в тому числі через створення особливих умов для реалізації творчих здібностей працівників тощо, виявились не зовсім адекватними для формування класу підприємців епохи сучасної висококонкурентної, високотехнологічної глобальної економіки.

Саме тому підприємництво рівня малого та середнього бізнесу потребує до себе ставлення з боку суспільства та держави не тільки в контексті організації самозайнятості населення, формування середнього класу тощо, але і ставить завдання селективного плану — вирощування національної української буржуазії сучасного типу, що мала б дійсно стати мотором економічної системи. У цьому контексті важливою є швидкість економічної динаміки зростання окремого бізнесу в самій економічній системі, тобто за яких умов і як швидко інноваційне підприємство з категорії малого бізнесу може вийти на рівень великого з масовим виробництвом товарів та послуг. Адже саме така економічна динаміка дозволила б викристалізувати новий, сучасний, цивілізований тип підприємців та менеджерів. Відтак проблематика, зокрема, регуляторної політики держави має бути піднесена на значно вищій суспільно-

політичний рівень та рівень у структурі органів державної виконавчої влади. (У той же час саме в 2011 р. Держкомпідприємництва України було ліквідовано як самостійний орган державної виконавчої влади.) Як уявляється, за практикою минулого політичного п'ятиріччя переважна більшість бізнесів в Україні розвивалися шляхом нарощування капіталізації з метою подальшого продажу активів іноземним ТНК. Тобто належність до класу підприємців не має стійкого самосприйняття самими підприємцями як власної соціальної місії, тим більше, підстави як заснування певних династій у підприємстві. (Звісно, що предмет обговорення вимагає ґрунтованих соціологічних досліджень, що і мають бути покладені у розробку правової політики щодо цього.)

Однак твердження, що підприємці як соціальна група є єдиним відповідальним фрагментом в усій економічній системі, було б нелогічним і не відповідало б реаліям суспільного буття. Адже керівним елементом економічної системи суспільства, безперечно, є держава. У цьому сенсі можна підкреслити її визначальні функції і щодо нормативного забезпечення врегульованості відносин у сфері господарювання, і щодо виконавчої діяльності у сфері реалізації завдань державної політики і законодавства, і безпосередньо — регулівні організаційно-господарські повноваження, що є ключовим чинником функціонування усього господарського механізму. Перехідний, пострадянський етап розвитку Української держави звичайно позначився і на трансформаціях її функцій, завдань, структури державного апарату, характеру взаємодії між його органами тощо. Однак слід визнати, що проблема становлення у країні цивілізованої економічної системи, розбудованої на принципі економічного народовладдя, з акцентуацією на забезпеченні економічної безпеки кожного громадянина, формування сучасного класу підприємців та менеджерів, із суспільно справедливим розподілом прав на результати діяльності у сфері виробничих активів державної власності в постприватизаційний період, розподілом прав щодо спеціального природокористування, формування сучасної структури економіки, що забезпечувала б за своїм інноваційним рівнем високу її конкурентоздатність тощо, предметно як цілі економічної політики держави у стратегічному плані фактично не ставились. Саме тому проблема модернізації національної економічної системи не може бути спрощеною до рівня оптимізації її господарського механізму. Оскільки, як би чудово не були законодавчо забезпечені завдання та функції держави щодо впливу на економічні процеси, корупція та криміналізація державно-

го управління зводить нанівець керівну роль держави, компрометує будь-які підстави її втручання у сферу господарювання, а відтак і відповідні неокесіанського типу економічні доктрини і підштовхує до ліберально-анархічних підходів у системі взаємодії держави та суб'єктів господарювання.

Таким чином, трансформація змісту, форм, принципів, методів та засобів функціонування держави також повинна розглядатися в контексті необхідних її властивостей як важливого елементу функціонування економічної системи, а не тільки з позицій політичної владної самодостатності.

Доволі критично можна поставитись і до такого фактору виробництва, як якість трудових ресурсів, людського капіталу. Попри всі застереження щодо низького рівня оплати праці, проблематичної ефективності соціальних гарантій, чи можна визнати навіть на антропологічному рівні наші трудові властивості щодо спроможності стабільно виконувати виробничі завдання з однаковим рівнем відповідальності та напруження протягом тривалого часу. Питання високих стандартів трудової етики взагалі не ставиться. Не є дивним в цьому сенсі, що і розподіл праці в глобальному економічному контексті відбувся між розвинутими країнами, що попри всі вигоди аутсорсингу, креативно-інноваційні підрозділи ТНК дислокують і залишають у себе, та країнами, що розвиваються і спеціалізуються саме на розміщенні виробництва, що потребує названих властивостей найманої праці. Остання спеціалізація викликана не тільки низьким рівнем оплати праці, адже він за останнє десятиліття значно виріс, зокрема у країнах Східної Азії, але і якісними показниками людського капіталу, нехай і у такому утилітарному сенсі.

Отже, виходячи з важливості людського капіталу (навіть не порушуючи питання про його творчу складову) виникає запитання: чи держава на рівні стратегічних завдань економічного розвитку суспільства ставила питання про необхідність формування сучасного класу соціально захищених найманих працівників, що відповідали б за своїми трудовими якостями вимогам сучасного, технологічно передового виробництва товарів та послуг?

Узятий до уваги рівень, масштаб суспільно-економічної проблематики, на якому саме і доцільно розробляти питання модернізації національної економічної системи, правового господарського порядку, потребує сутнісного удосконалення понятійно-операційної бази. У цьому сенсі дефінітивно-кваліфікуючого значення повинні набути,

через їх інкорпорацію до чинного законодавства, такі поняття: приватна і публічна економічна влада; критерії концентрації економічної влади; розподіл економічної влади; оптимізація розподілу економічної влади в економічній системі суспільства; кваліфікаційні ознаки зрощування політичної, економічної та інформаційної влади; кваліфікуючі ознаки транснаціональної корпорації як національної, так і іноземних; форми та механізм реалізації прав громадян на об'єкти власності Українського народу; зміст, правові форми та механізм реалізації прав на об'єкти, що належить до національного багатства тощо.

Задыхайло Д. Модернизация правового хозяйственного порядка в Украине (определение масштаба проблематики)

В статье актуализируется проблема модернизации национальной экономики хозяйственно-правовыми средствами и рассматриваются три уровня (масштаба) решения проблемы: хозяйственного механизма, правового хозяйственного порядка, и наконец, уровень экономической системы общества. Последний требует создания адекватного правового инструментария.

Ключевые слова: правовой хозяйственный порядок; экономическая система общества; экономическая власть; субъекты хозяйственной деятельности.

Zadykhaaylo D. Modernization of the legal economic order in Ukraine (the determination of the scale of the problem)

In the article is analyzed the problem of modernization of the national economic by the economic-law means and are observed three levels (scales) of solving this problem. The levels of the economical mechanism, legal economical order and the level of the economical system of the society. The last one needs the creation of the appropriate legal tools.

Keywords: legal economic order; economic system of the society; economic power; subjects of the economical activity.